

#122

Як системи освіти
інтегрують креативне
мислення в школи?

Programme for International Student Assessment

Як системи освіти інтегрують креативне мислення в школи?

- Креативне мислення або пов'язані з ним поняття, як-от інноваційність, є в навчальних програмах майже всіх країн-учасниць PISA-2022. Найчастіше ними оперують у програмах мистецьких і мовних дисциплін.
- Однак лише 24% країн / економік повідомили про наявність системної програми навчання креативного мислення та його оцінювання, які б відображала природу креативного мислення та способи формування цієї компетентності.
- Переобтяжена навчальна програма, недостатня увага до креативності під час оцінювання, неналежна профільна підготовка вчителів й обмежені ресурси – ось неповний перелік проблем, які стоять на заваді інтеграції креативного мислення в шкільну освіту.

Згідно з визначенням PISA, креативне мислення – компетентність особистості продуктивно залучатися до генерування, оцінювання та вдосконалювання ідей, результатом чого може стати прийняття оригінальних та ефективних рішень, поступ у знаннях і дієвий прояв фантазії. Воно зосереджене на когнітивних процесах і результатах пізнання, пов'язаних із повсякденною творчістю, які можна розвинути через практику й відточити в освітньому процесі. Прикладом застосування креативного мислення є створення замальовки для пояснення дитині певного процесу або явища, удосконалення тексту для більш ефективної передачі ідейно-змістового наповнення або розв'язання складної проблеми календарного планування. Креативне мислення – зокрема й у школі – є надзвичайно важливим з кількох причин. Насамперед воно допомагає учнівству по-новому й в особистісно значущий спосіб інтерпретувати й осмислювати досвід та інформацію. Застосування креативності у викладацькій діяльності також може мотивувати дітей до навчання. Зрештою креативне мислення високо цінують у післяосвіті, воно входить до переліку навичок, які роботодавці цінують найвище.

Креативне мислення є майже в усіх навчальних програмах або стандартах навчання на системному рівні.

Незважаючи на те, що креативне мислення спирається на знання й навички, які стосуються конкретної сфери, експерти вважають, що його можна навчати в межах усіх шкільних предметів. У шкільному навчанні можливі різні «повсякденні» форми творчої роботи. Креативне мислення учнів і учениць може виявлятися, коли вони працюють у групі, досліджуючи проблемні

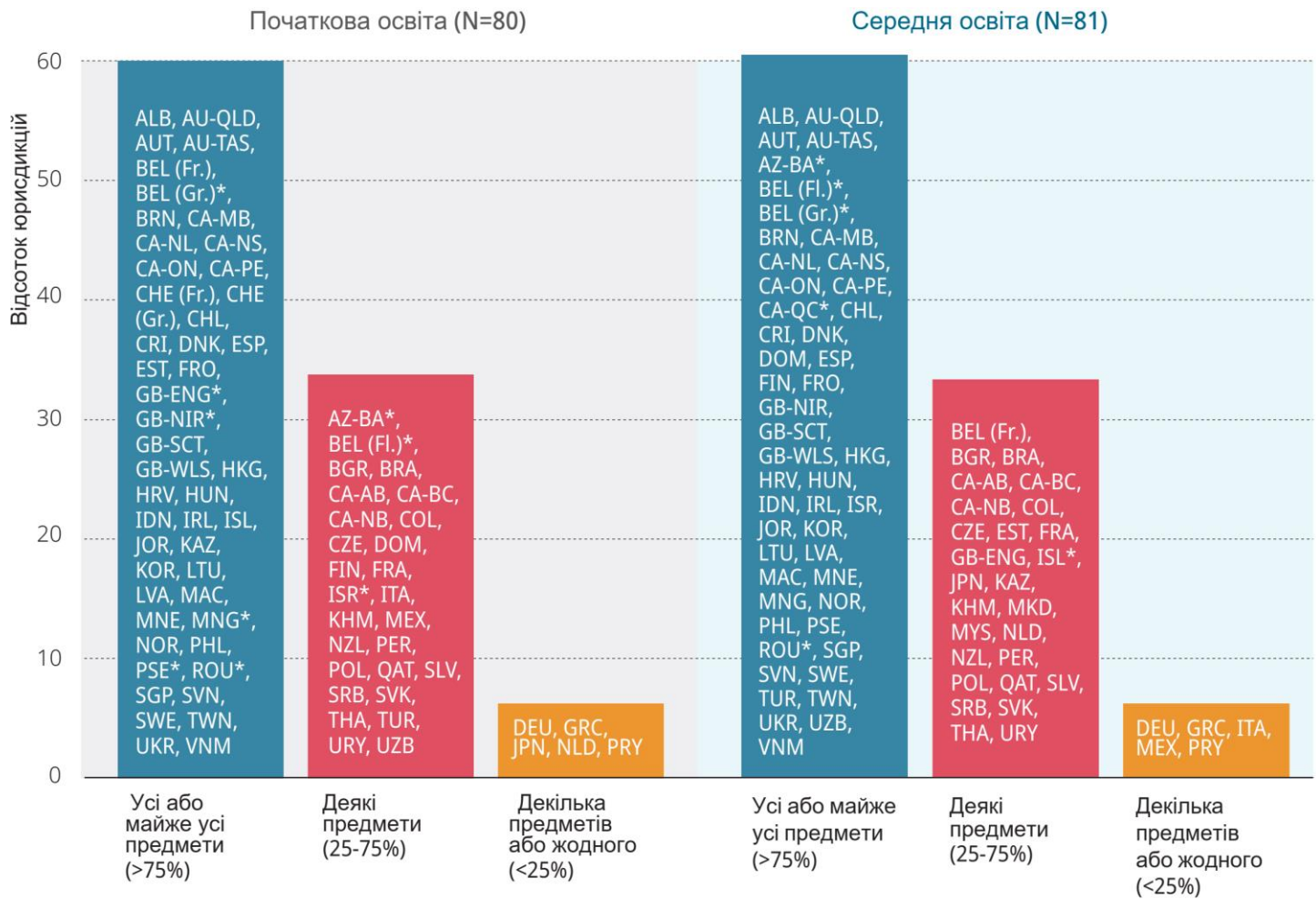
питання, беруть участь у генеруванні креативних способів розв'язання різних типів проблем, а також коли вони проявляють свою уяву, наприклад, у письмі, малюванні чи танці.

У 2022 році в межах PISA в країн / економік-учасниць запитали, які предмети або галузі в навчальних програмах чи стандартах навчання їхніх систем освіти стосуються різних аспектів креативного мислення чи пов'язаних із ним понять, наприклад, інноваційності. Результати опитування показали, що в 60% країн / економік у всіх або майже всіх програмах навчальних предметів початкової освіти (>75% навчальних предметів) апелюють до креативного мислення, водночас 34% країн / економік оперують згаданим терміном у програмах частини предметів (від 25% до 75%) і лише 6% – залучають креативне мислення в незначній частині навчальних предметів або в жодному з них (<25% предметів). Такі показники виявилися актуальними й для навчальних програм середньої освіти.

За результатами опитування встановлений такий розподіл залученості креативного мислення в різних предметах: більшість навчальних програм початкової освіти передбачає розвиток креативного мислення у галузі образотворчого мистецтва (93% країн / економік), виконавського мистецтва (92%), а також читання, письма та літератури рідною мовою (86%). У середній освіті креативне мислення також переважно згадують у зв'язку з образотворчим і сценічним мистецтвами (90% і 88% відповідно), а також технологіями (88%), читанням, письмом і літературою (86%). Водночас посилення на креативне мислення менш поширені в таких дисциплінах, як: фізичне виховання (60% для навчальних програм початкової освіти, 64% для середньої освіти), історія (59% і 62%), права й обов'язки громадянина (правознавство й громадянська освіта) (56% і 58%).

Креативне мислення в навчальних програмах

Кількість країн / економік (юрисдикцій), навчальні програми або навчальні стандарти для початкової та середньої освіти яких апелюють до «креативного мислення», за часткою навчальних предметів, де актуалізовано креативне мислення, 2022

* Юрисдикції (країни / економіки), для яких частку предметів, які містять компонент «креативне мислення», розраховують за кількістю предметів з доступною інформацією, що дорівнює або менше ніж 6.

Примітки. На рисунку представлено відсоток юрисдикцій, навчальні програми або стандарти навчання для початкової (ліворуч) і середньої освіти (праворуч) яких містять компонент «креативне мислення» за часткою навчальних предметів, які залучають його. Відсоток юрисдикцій розраховано відповідно до кількості відповідей, які містять інформацію принаймні про один навчальний предмет (див. N у дужках біля мітки рівня освіти). Частку навчальних предметів, які залучають креативне мислення, розраховано за кількістю предметів, інформацію про яку надала кожна юрисдикція.

На діаграмі «початкова освіта» відповідає рівню ISCED 1, а «середня освіта» — рівню ISCED 2 і 3. У деяких юрисдикціях навчальні програми або стандартні документи для початкової (рівень ISCED 1) і базової середньої освіти (рівень ISCED 2) є інтегрованими. У цих випадках «початкова освіта» відповідає початковій і базовій освіті (рівні 1 і 2 за ISCED), а «середня освіта» стосується профільної (загальної) середньої освіти (рівень ISCED 3).

Джерело: ОЕСР, PISA 2022 System-Level Questionnaire on Creative Thinking (Анкета системного рівня PISA-2022 щодо креативного мислення).

Креативність в освітніх галузях / шкільних предметах

Відсоток юрисдикцій, галузі / шкільні предмети яких містять компонент «креативне мислення» в навчальних програмах або стандартах навчання, за рівнем освіти, 2022 р.

Примітки: Для кожного предмета відсоток у гістограмі базується на кількості юрисдикцій, які повідомили, що предмет залучає креативне мислення або пов'язані з ним компетентності, порівняно з кількістю відповідей щодо кожного з предметів (див. N, вказане в дужках на малюнку). Зауважте, що відповіді респондентів, які зазначали, що не можуть установити, чи залучає предмет креативне мислення, були зараховані як відсутні відповіді, а тому не використовувалися в підрахунках. На рисунку «початкова освіта» відповідає рівню 1 за ISCED, а «середня освіта» — рівням 2 та 3 за ISCED. Однак у юрисдикціях, де навчальні програми або стандартні документи для початкової (рівень 1 за ISCED) і базової середньої освіти (рівень 2 за ISCED) є інтегрованими, термін «початкова освіта» стосується початкової й середньої освіти (рівнів 1 і 2 за ISCED), а «середня освіта» – старшої середньої освіти (рівня 3 за ISCED).

Джерело: ОЕСР, PISA 2022 System-Level Questionnaire on Creative Thinking (Анкета системного рівня PISA-2022 щодо креативного мислення).

Подолання проблем інтеграції креативного мислення

Попередні спроби впровадити креативне мислення в шкільну освіту засвідчили, що самої зміни навчальних програм недостатньо, щоб ефективно й послідовно відзначати, заохочувати та винагороджувати креативність учнів та учениць. Насправді послідовне впровадження креативного мислення в повсякденну практику має подолати низку проблем.

У межах PISA-2022 в країн / економік-учасниць запитали, які проблеми стоять на заваді розвитку креативності учнівства. Респонденти переважно зазначали такі чинники: перевантаження навчальних програм і недостатня кількість часу, відведеного на викладання (53% юрисдикцій); відсутність

акценту на креативності в оцінюванні (52%) та відсутність підготовки вчителів або педагогічних ресурсів (51%).

Для розвитку креативного мислення в освіті необхідно використовувати різні стратегії, зокрема здійснювати підготовку вчителів і забезпечувати подальший професійний розвиток, а також узгодити підходи до оцінювання та визначення рівнів підготовленості. Від узгодженості цих двох напрямів розвитку із цілями навчальної програми залежить викладацька діяльність учителів: чи зможуть вони викладати за новою навчальною програмою, чи матимуть сприятливі умови для застосування нових методів, чи зможуть послідовно впроваджувати їх.

Проблеми інтеграції креативного мислення в освіту

Відсоток країн / економік (юрисдикцій), які повідомили про такі проблеми для інтеграції креативного мислення у свою систему освіти, 2022 р.

Примітка. Для кожного типу викликів зазначено показник, який базується на відношенні кількості юрисдикцій, які обрали цей варіант відповіді, до загальної кількості відповідей, отриманих на це запитання (N=77). Випадки, у яких не було вибрано жодних варіантів відповіді (тобто не вибрано «Немає / Не застосовно») не зараховані як відповіді.

Джерело: ОЕСР, PISA 2022 System-Level Questionnaire on Creative Thinking (Анкета системного рівня PISA-2022 щодо креативного мислення).

<p>Розширення можливостей для вчительства</p> <p>Учительство може відігравати центральну роль у сприянні розвитку креативності учнівства, використовуючи різні методи викладання, які заохочуватимуть дітей досліджувати, генерувати ідеї та розмірковувати. Навчання та підготовка вчителів сприятимуть усвідомленню ними суті креативного мислення та формуватимуть розуміння того, як його можна навчати в межах різних предметів. Фаховий розвиток освітян також може допомогти усунути хибні стереотипи: уявлення про креативне мислення як про компетенцію, яку можуть розвинути лише деякі здібні учні та учениці, або як таку, що стосується лише «мистецьких» дисциплін.</p>	<p>У межах дослідження юрисдикціям також поставили питання про застосовування в освітній системі основних принципів і вимог до освіти та підготовки вчителів, що передбачає знання ними механізмів розвитку творчих здібностей учнів та учениць. Відповіді респондентів свідчать про те, що розвиток креативних здібностей учнівства закладено у кваліфікації вчителя та навчальні рекомендації / вимоги для вчителів у менш ніж 70% країн / економік, щодо яких є дані (68% щодо рекомендацій / вимог для вчительства початкової освіти та 61% для їхніх колег у середній освіті). Оцінювання учнівської креативності передбачено в 44% і 40% інструкцій / вимог для вчителів початкової та середньої школи відповідно.</p>
--	--

Загальносистемний підхід: огляд прогресу юрисдикцій ^[1/3]

Наявність системних вимог щодо кваліфікації та підготовки вчителів, що стосуються креативності, за рівнем освіти, а також методичних рекомендацій на системному рівні (наприклад, прогрес у навчанні, рубрики) або оцінювання креативності, 2022 р.

● Так
 ● Ні
 ● Наразі в розробці
 ○ Не застосовується
 ● Немає даних

	Формальні керівництва або вимоги системного рівня, щостосуються змісту початкової підготовки вчителів, мають відношення до ...				Наявність керівництв системного рівня (напр., прогрес у навчанні, рубрики) або оцінення, які стосуються креативності учнівства
	...розвитку креативності учнівства		... оцінювання креативності учнівства		
	Початкова	Середня	Початкова	Середня	
Albania	●	●	●	●	●
Alberta (Canada)	●	●	●	●	●
Australian Capital Territory (Australia)	○	○	○	○	●
Austria	●	●	●	●	●
Baku (Azerbaijan)	○	○	○	○	●
Brazil	●	●	●	●	●
British Columbia (Canada)	●	●	●	●	●
Brunei Darussalam	●	●	●	●	●
Bulgaria	●	○	●	○	●
Cambodia	●	●	●	●	●
Chile	●	●	●	●	●
Colombia	●	●	●	●	●
Costa Rica	○	○	○	○	●
Croatia	●	●	●	●	●
Czech Republic	●	●	●	●	●
Denmark	●	●	●	●	●
Dominican Republic	●	●	●	●	●
El Salvador	●	●	●	●	●
England (United Kingdom)	●	●	●	●	●
Estonia	●	●	●	●	●
Færøerne Islands (Denmark)	●	●	●	●	●
Finland	●	●	●	●	●
Flemish community (Belgium)	●	●	●	●	●
France	●	●	●	●	●
French Community (Belgium)	●	●	●	●	●
French-speaking cantons (Switzerland)	○	○	○	○	●
German-speaking cantons (Switzerland)	○	○	○	○	●
German-speaking Community (Belgium)	●	○	●	○	●
Germany	●	●	●	●	●
Greece	○	●	○	●	●
Hong Kong (China)	○	○	○	○	●
Hungary	●	●	●	●	●
Iceland	●	●	●	●	●
Indonesia	●	●	●	●	●
Ireland	●	●	●	●	●

Загальносистемний підхід: огляд прогресу юрисдикцій [2/3]

Наявність системних вимог щодо кваліфікації та підготовки вчителів, що стосуються креативності, за рівнем освіти, а також методичних рекомендацій на системному рівні (наприклад, прогрес у навчанні, рубрики) або оцінювання креативності, 2022 р.

● Так ● Ні ● Наразі в розробці ○ Не застосовується ● Немає даних

	Формальні керівництва або вимоги системного рівня, що стосуються змісту початкової підготовки вчителів, мають відношення до...				Наявність керівництв системного рівня (напр., прогрес у навчанні, рубрики) або оцінювання, які стосуються креативності учнівства
	...розвитку креативності учнівства		...оцінювання креативності учнівства		
	Початкова	Середня	Початкова	Середня	
Israel	●	●	●	●	●
Italy	●	●	●	●	●
Jamaica	○	●	○	●	●
Japan	●	●	●	●	●
Jordan	●	●	●	●	●
Kazakhstan	●	●	●	●	●
Korea	●	●	●	●	●
Latvia	●	●	●	●	●
Lithuania	○	●	○	●	●
Macao (China)	●	●	●	●	●
Malaysia	●	●	●	●	●
Manitoba (Canada)	●	●	●	●	●
Mexico	●	●	●	●	●
Mongolia	●	●	●	●	●
Montenegro	○	●	○	●	●
Netherlands	●	●	●	●	●
New Brunswick (Canada)	●	●	●	●	●
New South Wales (Australia)	●	●	●	●	●
New Zealand	○	●	○	●	●
Newfoundland and Labrador (Canada)	●	●	●	●	●
North Macedonia	●	●	●	●	●
Northern Ireland (United Kingdom)	●	●	●	●	●
Northern Territory (Australia)	○	●	○	●	●
Norway	●	●	●	●	●
Nova Scotia (Canada)	●	●	●	●	●
Ontario (Canada)	●	●	●	●	●
Palestinian Authority	○	●	○	●	●
Panama	○	○	○	○	●
Paraguay	●	●	●	●	●
Peru	●	●	●	●	●
Philippines	●	●	●	●	●
Poland	●	●	●	●	●
Portugal	●	●	●	●	●
Prince Edward Island (Canada)	○	○	○	○	●
Qatar	●	●	●	●	●

Загальносистемний підхід: огляд прогресу юрисдикцій ^[3/3]

Наявність системних вимог щодо кваліфікації та підготовки вчителів, що стосуються креативності, за рівнем освіти, а також методичних рекомендацій на системному рівні (наприклад, прогрес у навчанні, рубрики) або оцінювання креативності, 2022 р.

● Так ● Ні ● Наразі в розробці ○ Не застосовується ● Немає даних

	Формальні керівництва або вимоги системного рівня, що стосуються змісту початкової підготовки вчителів, мають відношення до...				Наявність керівництв системного рівня (напр., прогрес у навчанні, рубрики) або оцінювання, які стосуються креативності учнівства
	...розвитку креативності учнівства		...оцінювання креативності учнівства		
	Початкова	Середня	Початкова	Середня	
Quebec (Canada)	●	●	●	●	●
Queensland (Australia)	○	○	○	○	●
Romania	●	●	●	●	●
Saskatchewan (Canada)	●	●	●	●	●
Scotland (United Kingdom)	●	●	●	●	●
Serbia	○	○	○	○	●
Singapore	●	●	●	●	●
Slovak Republic	○	○	○	○	●
Slovenia	○	○	○	○	●
Spain	●	●	●	●	●
Sweden	●	●	●	●	●
Chinese Taipei	○	●	○	●	●
Tasmania (Australia)	○	○	○	○	●
Thailand	○	●	○	●	●
Türkiye	●	●	●	●	●
Ukraine	●	●	●	●	●
Uruguay	●	●	●	●	●
Uzbekistan	○	○	○	○	●
Viet Nam	●	●	●	●	●
Wales (United Kingdom)	●	●	●	●	●

Примітки: країни ОЕСР позначені чорним кольором. Чорним курсивом виділено регіони країн ОЕСР. Країни та економіки-партнери позначені синім кольором. Юрисдикції розташовані за англійською абеткою.

Джерело: ОЕСР, PISA 2022 System-Level Questionnaire on Creative Thinking (Анкета системного рівня PISA-2022 щодо креативного мислення).

Ключова роль оцінювання

Засновані на дослідженні учнівського прогресу результати навчання описують, як учень рухається за етапами свого навчання. Ці результати учитель може доповнити спеціальними критеріями для оцінювання навчальних результатів, наприклад, рубриками оцінювання (документ зі шкалою та критеріями оцінювання роботи. – Перекл.). Різні джерела інформації створюють цілісну картину й уможливають прийняття вчителем виважених рішень у класі.

Оцінювання учнів з урахуванням прогресу в навчанні також є тим орієнтиром для вчителів, який дає змогу визначити ключові аспекти в на-

вчанні. Якщо креативне мислення залишається поза оцінюванням академічних досягнень учнів, це негативно впливає на формування креативності. Таке трапляється, коли оцінювання зосереджене на відтворенні набутих знань і нівелює цінність оригінальної думки. Або коли для оцінювання обирають одні предмети, залишаючи поза увагою інші, не зважають на особливості творчої роботи, пов'язані з такими дисциплінами, як-от візуальне вираження та навчання мистецтва, тобто оцінювання зосереджується на одних предметах за рахунок інших (наприклад, тестування з математики, але не з образотворчого мистецтва).

Якщо для деяких традиційних предметів вимоги щодо успішності й рівнів досягнень учнів чітко сформульовано на системному рівні (наприклад, для математики) у більшості країн / економік, то цього самого не можна сказати щодо складних компетентностей, таких як креативне мислення. У 2022 році лише 24% юрисдикцій, які беруть участь у PISA, повідомили про запровадження

в себе на системному рівні методичних рекомендацій щодо навчання креативного мислення (наприклад, щодо прогресу в навчанні та рубрик) або щодо оцінювання результатів його навчання. У 10% країн / економік такі рекомендації й вимоги щодо оцінювання / аналізу результатів навчання перебувають на стадії напрацювання.

Узагальнення

Креативне мислення – ключова компетентність необхідна молоді для особистої реалізації та розвитку. Майже всі міжнародні навчальні рамкові документи офіційно визнають роль, яку освіта може відігравати в сприянні розвитку цієї компетентності. Однак самої зміни навчальних програм недостатньо для того, щоб усі учні та учениці могли розвивати креативне мислення під час навчання. Для поступу в цьому напрямі необхідно переконатися, що навчальні програми, освітній процес і підготовка вчителів, система оцінювання відповідають новим цілям навчальної програми. Тільки за такої умови ці цілі дійсно стануть частиною освітнього процесу.

Список абрєвіатур

ALB	Albania	HUN	Hungary
AU-ACT	<i>Australian Capital Territory (Australia)</i>	IDN	Indonesia
AU-NSW	<i>New South Wales (Australia)</i>	IRL	Ireland
AU-NT	<i>Northern Territory (Australia)</i>	ISL	Iceland
AU-QLD	<i>Queensland (Australia)</i>	ISR	Israel
AU-TAS	<i>Tasmania (Australia)</i>	ITA	Italy
AUT	Austria	JAM	Jamaica
AZ-BA	<i>Baku (Azerbaijan)</i>	JOR	Jordan
BEL (Fl.)	<i>Flemish Community (Belgium)</i>	JPN	Japan
BEL (Fr.)	<i>French Community (Belgium)</i>	KAZ	Kazakhstan
BEL (Gr.)	<i>German-speaking Community (Belgium)</i>	KHM	Cambodia
BGR	Bulgaria	KOR	Korea
BRA	Brazil	LTU	Lithuania
BRN	Brunei Darussalam	LVA	Latvia
CA-AB	<i>Alberta (Canada)</i>	MAC	Macao (China)
CA-BC	<i>British Columbia (Canada)</i>	MEX	Mexico
CA-MB	<i>Manitoba (Canada)</i>	MKD	North Macedonia
CA-NB	<i>New Brunswick (Canada)</i>	MNE	Montenegro
CA-NL	<i>Newfoundland and Labrador (Canada)</i>	MNG	Mongolia
CA-NS	<i>Nova Scotia (Canada)</i>	MYS	Malaysia
CA-ON	<i>Ontario (Canada)</i>	NLD	Netherlands
CA-PE	<i>Prince Edward Island (Canada)</i>	NOR	Norway
CA-QC	<i>Quebec (Canada)</i>	NZL	New Zealand
CA-SK	<i>Saskatchewan (Canada)</i>	PAN	Panama
CHE (Fr.)	<i>French-speaking cantons (Switzerland)</i>	PER	Peru
CHE (Gr.)	<i>German-speaking cantons (Switzerland)</i>	PHL	Philippines
CHL	Chile	POL	Poland
COL	Colombia	PRT	Portugal
CRI	Costa Rica	PRY	Paraguay
CZE	Czech Republic	PSE	Palestinian Authority
DEU	Germany	QAT	Qatar
DNK	Denmark	ROU	Romania
DOM	Dominican Republic	SGP	Singapore
ESP	Spain	SLV	El Salvador
EST	Estonia	SRB	Serbia
FIN	Finland	SVK	Slovak Republic
FRA	France	SVN	Slovenia
FRO	<i>Færøerne Islands (Denmark)</i>	SWE	Sweden
GB-ENG	<i>England (United Kingdom)</i>	THA	Thailand
GB-NIR	<i>Northern Ireland (United Kingdom)</i>	TUR	Türkiye
GB-SCT	<i>Scotland (United Kingdom)</i>	TWN	Chinese Taipei
GB-WLS	<i>Wales (United Kingdom)</i>	UKR	Ukraine
GRC	Greece	URY	Uruguay
HKG	Hong Kong (China)	UZB	Uzbekistan
HRV	Croatia	VNM	Viet Nam

Примітки

Finland	Фінляндія	Bosnia and Herzegovina	Боснія і Герцеговина
Korea	Корея	Moldova	Молдова
B-S-J-Z (China)	П-Ш-Ц-Ч (Китай)	Israel	Ізраїль
Lebanon	Ліван	Baku (Azerbaijan)	Баку (Азербайджан)
Iceland	Ісландія	Russia	Росія
North Macedonia	Північна Македонія	Kosovo	Косово
Saudi Arabia	Саудівська Аравія	Dominican Republic	Домініканська Республіка
Ukraine	Україна	Hong Kong (China)	Гонконг (Китай)
Estonia	Естонія	Germany	Німеччина
Bulgaria	Болгарія	Kazakhstan	Казахстан
Philippines	Філіппіни	Argentina	Аргентина
Australia	Австралія	United Kingdom	Великобританія
Georgia	Грузія	France	Франція
Sweden	Швеція	Colombia	Колумбія
Romania	Румунія	Croatia	Хорватія
Canada	Канада	Turkey	Туреччина
Luxembourg	Люксембург	Austria	Австрія
Belarus	Білорусь	Malta	Мальта
Albania	Албанія	Slovenia	Словенія
Poland	Польща	Peru	Перу
Qatar	Катар	Chile	Чилі
New Zealand	Нова Зеландія	Slovak Republic	Словацька Республіка
Hungary	Угорщина	Costa Rica	Коста-Ріка
Denmark	Данія	Czech Republic	Чеська Республіка
Latvia	Латвія	Ireland	Ірландія
Panama	Панама	Switzerland	Швейцарія
Jordan	Йорданія	Malaysia	Малайзія
Macao (China)	Макао (Китай)	United States	Сполучені Штати
Spain	Іспанія	Portugal	Португалія
Thailand	Таїланд	United Arab Emirates	Об'єднані Арабські Емірати
Brunei Darussalam	Бруней-Даруссалам	Brazil	Бразилія
Lithuania	Литва	Singapore	Сінгапур
Greece	Греція	Belgium	Бельгія
Morocco	Марокко	Indonesia	Індонезія
Serbia	Сербія	Italy	Італія
Japan	Японія	Netherlands	Нідерланди
Mexico	Мексика	Norway	Норвегія
Chinese Taipei	Китайський Тайбей	Viet Nam	В'єтнам
Uruguay	Уругвай		
Montenegro	Чорногорія		

За більш детальною інформацією

звертайтеся до: Marta Cignetti (marta.cignetti@oecd.org), Marc Fuster Rabella (marc.fusterrabella@oecd.org).

дивіться:

Care, E. et al.(2018), Education system alignment for 21st century skills: Focus on assessment, Brookings, <https://www.brookings.edu/>.

Cremin, T. and K. Chappell(2019), "Creative pedagogies: A systematic review", Research Papers in Education, Vol. 36/3, pp. 299-331, <https://doi.org/10.1080/02671522.2019.1677757>.

Lucas, B.(2022), Creative thinking in schools across the world: A snapshot of progress in 2022, Global Institute of Creative Thinking, London.

OECD(2023), Supporting Students to Think Creatively: What Education Policy Can Do, https://issuu.com/oecd.publishing/docs/supporting_students_to_think_creatively_web_1.

OECD(2022), Thinking Outside the Box: The PISA 2022 Creative Thinking Assessment, <https://issuu.com/oecd.publishing/docs/thinking-outside-the-box>.

Vincent-Lancrin, S. et al.(2019), Fostering Students' Creativity and Critical Thinking: What it Means in School, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/62212c37-en>.

PISA збирає надійні й порівнювані дані від країн і територій, які беруть участь в проєкті. Згідно з правилами ОЕСР щодо даних, у всіх діаграмах застосовано візуальний розподіл відповідей між країнами й територіями в такий спосіб, щоб зменшити ризик неправильного тлумачення їх.

Цей документ публікується під відповідальністю Генерального секретаря ОЕСР. Висловлені думки й аргументи, використані тут, не обов'язково відбивають офіційні погляди країн-членів ОЕСР.

Цей документ, а також будь-які дані та карта, включені сюди, не завдають шкоди статусу чи суверенітету будь-якої території, делімітації міжнародних кордонів, кордонів і назви будь-якої території, міста чи району.

Статистичні дані для Ізраїлю надано відповідними ізраїльськими органами та під їх відповідальність. Використання таких даних ОЕСР не завдає шкоди статусу Голанських висот, Східного Єрусалиму та ізраїльських поселень на Західному березі згідно з нормами міжнародного права.

Переклад: Юлія ШПАК, методистка відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти. **Редагування:** Олена КОЛЯДЕНКО, методистка відділу змісту оцінювання навчальних компетентностей Українського центру оцінювання якості освіти. **Науковий супровід:** Тетяна ВАКУЛЕНКО, директор Українського центру оцінювання якості освіти, національний координатор PISA в Україні; Василь ТЕРЕЩЕНКО, заступник директора Українського центру оцінювання якості освіти.